

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1936

Vragen van de leden **Podt** en **Paternotte** (beiden D66) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de berichten «EU biedt Egypte miljardensteun om stabiliteit in de regio te waarborgen» en «Egypte ontvangt 7,4 mrd van EU voor bestrijden-migratie» (ingezonden 21 maart 2024).

Antwoord van Minister **Schreinemacher** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking), mede namens de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (ontvangen 7 juni 2024). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1556.

Vraag 1

Klopt het dat de lidstaten en het Europees Parlement nog moeten instemmen met de miljardensteun? Deelt u de mening dat het toezeggen van 7,4 miljard voordat het Europees Parlement democratische instemming kon verlenen de verkeerde volgorde is?^{1, 2}

Antwoord 1

Als onderdeel van het steunpakket van EUR 7,4 miljard presenteert de Europese Commissie voorstellen voor in totaal EUR 5 miljard macro-financiële bijstand (MFB) aan Egypte in de vorm van leningen. De Commissie en het IMF stellen dat Egypte deze financiële steun al in de tweede helft van 2024 nodig heeft. Aangezien de termijn van het Europees Parlement binnenkort afloopt, is het volgens de Commissie niet mogelijk om conform de reguliere wetgevingsprocedure tijdig steun aan Egypte te verstrekken. De Commissie wenst daarom de spoedprocedure op basis van artikel 213 VWEU te gebruiken om dit jaar nog EUR 1 miljard aan Egypte uit te keren, zonder consultatie van het Europees Parlement. Op basis van dit artikel kan de Raad op voorstel van de Commissie de nodige besluiten vaststellen wanneer wegens de situatie in een derde land dringende financiële hulp van de Unie vereist is.

Het kabinet kan zich vinden in de gekozen rechtsbasis, gelet op de urgentie van het financieringstekort waar Egypte volgens het IMF en de Commissie

¹ De Volkskrant, 14 maart 2024, «EU biedt Egypte miljardensteun om stabiliteit in de regio te waarborgen», <https://www.volkskrant.nl/buitenland/eu-biedt-egypte-miljardensteun-om-stabiliteit-in-de-regio-te-waarborgen~bf4ae191/>

² FD.nl, 17 maart 2024, «Egypte ontvangt € 7,4 mrd van EU voor bestrijden migratie», <https://fd.nl/politiek/1511198/egypte-ontvangt-7-4-mrd-van-eu-voor-bestrijden-migratie>

mee te maken krijgt in de tweede helft van 2024. De Commissie benadrukt dat dit geen precedent zal creëren voor toekomstige besluitvorming over MFB. Het voorstel voor de resterende EUR 4 miljard is gebaseerd op artikel 212 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) en zal via de reguliere wetgevingsprocedure worden uitgekeerd.

Vraag 2

Wat is uw reactie op de zorgen van vluchtelingenorganisaties en experts dat vooral investeren in grensbewaking vooral zal leiden tot het openen van andere vluchtroutes naar Europa?

Antwoord 2

Het kabinet verwelkomt brede partnerschappen met verschillende derde landen waarbinnen ook afspraken gemaakt worden over migratiesamenwerking. Binnen die migratiesamenwerking met Egypte wordt naast grensbeheer aandacht besteed aan meerdere onderwerpen zoals de bescherming en opvang van vluchtelingen en migranten, aanpak van mensensmokkel- en handel, en terugkeer. Dit is terug te lezen in de *Joint Declaration* die de Europese Commissie en Egypte overeenkwamen³. Het kabinet acht het van belang dat de afspraken en de programmatische inzet van de Commissie op het migratiedomein in balans is, met aandacht voor de noden van en in de partnerlanden zelf. Dat betekent dat een op maat gemaakte aanpak noodzakelijk is.

Vraag 3

Deelt de Staatssecretaris de mening dat afspraken over legale migratieroutes een cruciaal onderdeel zijn van migratiepartnerschappen, zowel voor het partnerland zelf als voor het bieden van een alternatief voor mensensmokkelaars? Is het kabinet in dat licht voornemens om gebruik te maken van de mogelijkheden voor legale arbeids- en studiemigratie? Zo nee, kunt u aangeven waarom niet en aangeven wat andere lidstaten doen?

Antwoord 3

Het kabinet deelt deze mening en is voorstander van een integrale benadering op migratiesamenwerking met derde landen, waaronder het tegengaan van irreguliere migratie en het verbeteren van effectieve terugkeersamenwerking voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Vanuit dat oogpunt ziet het kabinet de toegevoegde waarde van afspraken over legale migratie als onderdeel van de bredere migratie-afspraken tussen de Europese Commissie en Egypte. Tegelijkertijd ziet het kabinet legale migratie-afspraken met derde landen als sluitstuk voor de tekorten op de Nederlandse arbeidsmarkt⁴. Het kabinet is voornemens een bijdrage te leveren vanuit de Team Europe-gedachte, onder meer door te investeren in werkgelegenheid, opleidingsmogelijkheden voor Egyptenaren en Egyptische terugkeerders, het stimuleren van alternatieven voor irreguliere migratie en advies te geven over bestaande legale migratiekanalen naar Nederland en Europa – ook conform de bilaterale afspraken die Nederland en Egypte maakten over brede migratiesamenwerking in september 2021 middels een intentieverklaring. Onderdeel van deze verklaring zijn eveneens afspraken over hervestiging binnen het nationale hervestigingsquotum. Inmiddels hebben in zowel 2023 als 2024 hervestigingsmissies plaatsgevonden naar Egypte.

Vraag 4

Hoe verklaart u dat, ondanks de EU-investeringen in grensbewaking, Egypte sinds 2018 consistent in de top tien herkomstlanden van ongedocumenteerde migranten staat?

³ Joint Declaration on the Strategic and Comprehensive Partnership between The Arab Republic Of Egypt and the European Union – European Commission (europa.eu)

⁴ Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie | Tweede Kamer der Staten-Generaal

Antwoord 4

Het kabinet herkent zich in het beeld dat Egypte zowel een belangrijk land van herkomst-, opvang als transit is. Het kabinet onderschrijft de inzet van de Commissie om in te zetten op brede migratiesamenwerking – waar financiering aan Egyptische grensbewaking onderdeel van is, naast ondersteuning ten aanzien van bescherming, asiel en opvang, aanpak van mensensmokkel- en handel, terugkeer en herintegratie. Het kabinet merkt op dat er een beperkt aantal migranten direct vanuit Egypte vertrekt om vervolgens via de Middellandse Zee Europa proberen te bereiken. De grootste migratiedruk wordt waargenomen op de Centraal-Mediterrane route en de Oostmediterrane route. Vanuit Egypte vindt irreguliere migratie hoofdzakelijk plaats via de uiterst complexe grens met Libië. Het kabinet is dan ook van mening dat de inzet van de Commissie zich ook moet richten op deze grens. Daarnaast is het van belang te investeren in de Egyptische bevolking zelf om de redenen voor irregulier vertrek naar Europa weg te nemen middels afspraken over onder meer handel, investeringen en aanpak van (jeugd-)werkeloosheid.

Vraag 5

Bent u bekend met het feit dat Egypte een «no camp policy» hanteert voor de opvang van vluchtelingen? Kunt u uitleggen hoe deze beleidslijn verenigbaar is met de overeenkomst tussen Egypte en de EU, waarin is vastgesteld dat een deel van het migratiebudget wordt bestemd voor de opvang van vluchtelingen in Egypte, en waarbij beide partijen zich inzetten voor de naleving van de rechten van migranten?

Antwoord 5

Hier ben ik mee bekend. Egypte staat bekend om het genereus opnemen van vluchtelingen en kwetsbare migranten in de gemeenschappen zelf. Het kabinet blijft de noodzaak zien tot het versterken van bescherming en opvang van vluchtelingen en migranten in Egypte, ook omdat het aantal vluchtelingen de afgelopen maanden fors is gestegen en de gastgemeenschappen zelf kampen met zware economische tegenslagen. Daarom is het belangrijk dat de Egyptische autoriteiten hier zelf stevige rol in spelen en verwelkomt het kabinet de afspraken tussen de Commissie en Egypte voor het ondersteunen van Egypte bij het huisvesten van vluchtelingen en migranten. Daarnaast zet het kabinet in op het ondersteunen van organisaties zoals UNHCR en IOM alsook lokale organisaties.

Vraag 6

Wat is uw reactie op de beschrijving van vluchtelingen en migranten als een van de meest kwetsbare groepen in Egypte?⁵ Hoe beoordeelt u de documentatie van fysiek misbruik, willekeurige detentie en onwettige deportatie van vluchtelingen en migranten door de Egyptische autoriteiten, zoals gerapporteerd door Human Rights Watch?⁶

Antwoord 6

Het kabinet is bekend met berichtgeving over zorgwekkende behandeling van migranten en vluchtelingen in Egypte. De behandeling van migranten moet te allen tijde in lijn met internationaal recht en mensenrechten plaatsvinden. Bescherming van migranten is voor het kabinet een belangrijk speerpunt in migratiesamenwerking met partnerlanden. Daar dringt Nederland ook in Europees verband op aan. In dat kader verwelkomt het kabinet de verwijzing naar het belang van bescherming van rechten van migranten en vluchtelingen in de verklaring die de Commissie en Egypte overeenkwamen. Bij de uitwerking van de afspraken zal Nederland hier aandacht voor blijven vragen. Eveneens blijft Nederland bij de Egyptische autoriteiten het belang van adequate bescherming van vluchtelingen en migranten, en toegang tot detentiecentra door internationale organisaties onderstrepen.

⁵ Mondiaal Nieuws, 13 maart 2024, «Europa besteedt de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van migranten uit», <https://www.mo.be/analyse/aangekondigde-miljardendeal-tussen-eu-en-egypte-gaat-gepaard-met-zorgen-over-migratiebeleid>

⁶ Human Rights Watch, 15 maart 2024, «EU Deal with Egypt Rewards Authoritarianism, Betrays «EU Values»», <https://www.hrw.org/news/2024/03/15/eu-deal-egypt-rewards-authoritarianism-betrays-eu-values>

Vraag 7

Welke afspraken zijn er gemaakt met president Sisi om de mensenrechtensituatie in Egypte te verbeteren en hoe worden deze uitgevoerd?

Antwoord 7

Op zondag 17 maart kwamen de EU en Egypte een strategisch partnerschap overeen. Commissievoorzitter Von der Leyen sprak met de Egyptische President Sisi in Cairo. De verklaring die de Commissie en Egypte overeenkwamen en de basis vormt voor het strategische partnerschap bestaat uit de volgende thema's: *political relations, economic stability, investment, trade, water issues, migration and mobility, security, demography and human capital*. De Commissie geeft aan dat het partnerschap bij zal dragen aan democratie, grondrechten, mensenrechten, en gendergelijkheid. Dit staat ook expliciet genoemd onder het thema «*political relations*». In voorbereiding op dit partnerschap heeft het kabinet in de afgelopen periode bij de Commissie de waarborging van mensenrechten meermaals onder de aandacht gebracht. De Commissie stelt dat bij de macro-financiële bijstand afspraken op het terrein van eerbiediging van mensenrechten, rechtsstaat en effectieve democratische mechanismen zullen worden gemaakt en dat voortgang van Egypte richting het behalen van deze afspraken doorlopend zal worden gemonitord voorafgaand aan vervolgbetalingen. Bevoegdheid tot uitbetaling van *tranches* ligt bij de Commissie. Er is voor lidstaten geen formele rol weggelegd in dit proces. Het kabinet benadrukt het belang van een adequate implementatie en monitoringsmechanisme en pleit voor betrokkenheid van EU-lidstaten bij besluiten over betalingen.

Vraag 8

Hoe beoordeelt u de huidige situatie in Egypte, waarin de ruimte voor het maatschappelijk middenveld flink is beperkt gedurende de afgelopen tien jaar, waarbij vele advocaten, journalisten, activisten en ngo-medewerkers zijn gearresteerd?⁷ Deelt u de mening dat de beperkte ruimte voor maatschappelijke betrokkenheid het waarborgen van mensenrechten, vooral die van vluchtelingen, uiterst moeilijk maakt?

Antwoord 8

De mensenrechtensituatie, inclusief de beperkte ruimte voor het maatschappelijk middenveld in Egypte, is een reden van zorg voor Nederland. Zoals genoemd zijn mensenrechten en het maatschappelijk middenveld een integraal onderdeel van de brede bilaterale dialoog tussen Nederland en Egypte. Meest recent is tijdens het bezoek van premier Rutte aan Cairo in maart jl. het belang van pers- en mediavrijheid als belangrijke democratische vrijheid opnieuw aangekaart. Ook heeft de Minister van Buitenlandse Zaken tijdens haar bezoek aan Egypte haar zorgen op het gebied van mensenrechten overgebracht. Binnen de multilaterale samenwerking is deze prioriteit opgenomen in de EU-Egypte Partnerschapsprioriteiten voor 2021–2027, waarin de zorgwekkende kwesties omtrent mensenrechten en maatschappelijk middenveld op EU-niveau aan de orde worden gesteld. Ook uitte de EU in maart jl. haar zorgen over de mensenrechtensituatie in Egypte middels het EU-item 2 statement tijdens de Mensenrechtenraad.

Vraag 9

Kunt u duidelijk maken hoe Nederland en de EU zich inzetten voor de versterking van het maatschappelijk middenveld in Egypte, waardoor onder andere de monitoring van de situatie rondom vluchtelingen kan worden verbeterd?

Antwoord 9

Zowel in Cairo als in Den Haag gaat Nederland op verschillende niveaus regelmatig in gesprek met de Egyptische autoriteiten, ook om de zorgen over mensenrechtensituatie over te brengen. Dit gebeurt zowel publiekelijk als achter de schermen en in bilateraal en multilateraal verband. Ook steunt Nederland, zowel centraal als decentraal via het mensenrechtenfonds,

⁷ Human Rights Watch, 11 januari 2024, «Egypt: Civic Space Under Siege», <https://www.hrw.org/news/2024/01/11/egypt-civic-space-under-siege>

verschillende programma's om het maatschappelijk middenveld in Egypte te versterken, waaronder op gebied van opvang van migranten en vluchtelingen, vrouwenrechten, mensenrechten, en klimaatverandering. Zoals onder vraag 7 beantwoord geeft de Europese Commissie aan dat de voorwaarde voor het verlenen van macro-financiële bijstand is (als onderdeel van het EU-EGY partnerschap steunpakket) dat Egypte concrete en geloofwaardige stappen dient te zetten in de richting van effectieve democratische mechanismen en eerbiediging van mensenrechten dient te garanderen. Bovendien benadrukt de Europese Commissie dat toezicht gehouden zal worden op de daadwerkelijke naleving van deze voorwaarde. Nederland zal het belang van implementatie en monitoring van gestelde voorwaarden binnen de EU blijven benadrukken om op deze manier bij te dragen aan versterking van het maatschappelijk middenveld in Egypte.